

2BLACKDOT..

“Esasen konu hep 2 nokta arasındadır”

Haftalık Politik ve Jeopolitik Gelişmeler

20 Nisan 2026 – Sayı 105

Bu hizmet size 2blackdot ve Tema Grup tarafından ücretsiz verilmektedir. Bu yazılanlar yatırım tavsiyesi değildir.

Hazırlayan: Hakan Çalışkantürk

2twoblackdots@gmail.com

<https://www.2blackdots.com>

*** Yasal Uyarı:*** Burada yer alan yatırım bilgi, yorum ve tavsiyeleri yatırım danışmanlığı kapsamında değildir. Yatırım danışmanlığı hizmeti; a racı kurumlar, portföy yönetim şirketleri, yatırım ve kalkınma bankaları ile müşteri arasında imzalanacak yatırım danışmanlığı sözleşmesi çerçevesinde ve yetkili kuruluşlar tarafından kişilerin risk ve getiri tercihleri dikkate alınarak kişiye özel olarak sunulmaktadır. Burada yer alan yorum ve tavsiyeler ise genel niteliktedir. Bu yorum ve tavsiyeler mali durumunuz ile risk ve getiri tercihinize uygun olmayabilir. Bu nedenle sadece burada yer alan bilgilere dayanılarak yatırım kararı verilmesi beklentilerinize uygun sonuçlar doğurmayabilir. Gerek bu yayındaki gerekse bu yayında kullanılan kaynaklardaki hata ve eksikliklerden ve bu yayındaki bilgilerin kullanılması sonucundaki yatırımcıların ve/veya ilgili kişilerin uğrayabilecekleri doğrudan ve/veya dolaylı zararlardan, kar yoksunluğundan, manevi zararlardan ve her ne şekilde ve surette olursa olsun üçüncü kişilerin uğrayabileceği her türlü zarardan dolayı 2blackdot ve Hakan Çalışkantürk sorumlu tutulamaz.

Yeni Dünya Düzeni: Küresel Batı ve Küresel Güney Arasındaki Paradigma Savaşı

Küresel Batı ve Küresel Güney blokları arasındaki sistemik çatışmanın temel nedenleri, kurumları, ekonomik rekabet alanları ve gelecek projeksiyonları.

Blokların Tanımı ve Temel Karşılaştırma

Küresel Batı (Kuzey)

ABB, Kanada, Batı Avrupa ve Japonya gibi yükselişte, ileri teknoloji ve NATO/C7 merkezli statükoyu koruyan ülkelerdir.

Petrol Üretiminde Güney Dominansı: BRICS+'ın son genişlemesiyle birlikte bu blok, küresel petrol üretiminin %40'ından fazlasını kontrol eder hale gelmiştir.

Güvenlik ve İş Birliği Yapıları: Batı güvenliğini NATO üzerinden konsohde ederken,

Koridor Savayları: Batı-dostu "Hindistan-Ortadoğu-Avrupa Koridoru" (IMEC) küresel rüya yollarında satranz oyununa dönüşmüştür.

Kritik Mineral Tekeli: Çin, dünya Hadir Toprak Elementi (NTE) rezervlerinin %49'unu kontrol ederek Batı'nın yeşil dönüşüm hedefleri üzerinde stratejik bir koz elde etmiştir.

Jeopolitik ve Kurumsal Rekabet

Küresel Güney

Çin, Hindistan ve Afrika/Latin Amerika ülkelerinden oluşan, sömürgeci mirasına sahip, BRICS+ ve ŞİÖ üzerinden temell edilmiş geniş koalisyonudur.

Petrol Üretiminde Güney Dominansı: BRICS+'ın son genişlemesiyle birlikte bu blok, küresel petrol üretiminin %40'ından fazlasını kontrol eder hale gelmiştir.

Güvenlik ve İş Birliği Yapıları: Güney, ekonomik odaklı BRICS+ ve güvenlik odaklı Şanghay İş Birliği Örgütü (ŞİÖ) ile alternatif oluşturmaktadır.

Koridor Savayları: Çin'in "Nuşak ve Yol" (BRI) girişimine karşı...

Kritik Mineral Tekeli: Çin, dünya Hadir Toprak Elementi (NTE) rezervlerinin %49'unu kontrol ederek Batı'nın yeşil dönüşüm hedefleri üzerinde stratejik bir koz elde etmiştir.

Dolar Egemenliği (%59 Rezerv)

De-dolarizasyon Süreci: ABD dolarının yaptırım aracı olarak kullanılmasına tepki olarak Güney, yerel para birimleri ve Çin'in CIPE sistemi ile dolara olan kegunliliği acaltmaya çalışmaktadır.

Rezervlerdeki Mevsut Durum: De-dolarizasyon çabalarına rağmen ABD doları halen küresel rezervlerin yaklaşık %59'unu oluşturmaktadır.

Yerel Paralar / CIPS / BRICS Pay

ABD/Batı Çip Kırtlamaları

Çin Yerli Üretim Hamlesi

Teknolojik Ayrışma (Eplintramet): ABD'nin çip ihracat kısıtlamalarına karşı Çin'in yerli üretim hamlesi, dütal dünyada veri hukuku ve ekosistem açısından ikiye bölünme riskini artırmaktadır.

Vaka Analizi ve Gelecek Projeksiyonları (2026-2030)

İran: Paradigma Laboratuvarı: Batı için nükleer bir tehdit olan İran,

Güney için BRICS+ üyeliği ve enerji kaynaklarıyla "ekonomik direnç" modelinin bir parçasıdır.

2030's Doğru İkili Yapılanma:

Dünyanın ideolojik değil, teknolojik ve finansal standartlar üzerinden Segük Savaş benzeri bir bölünmeye gitmesi beklenmektedir.

2030

Vekalet Savaşlarının Kayması:

Çatışmaların fiziksel sınırlardan dütal eltyapılara ve Afrika/Güney Amerika gibi kritik hammadde belgelerine kayması öngörülmektedir.

Blokların Teknolojik ve Kaynak Bazlı Güç Dengesi

Dolar Egemenliği (%59 Rezerv)	Finansal Sistem	Yerel Paralar / CIPS / BRICS Pay
Dışa Bağımlı	Kritik Mineraller	%49 Rezerv / %89 Üretim (Çin)
NATO	Güvenlik Yapısı	ŞİÖ (Şanghay İş Birliği Örgütü)
Statükoyu Korumak	Temel Motivasyon	Mevcut Düzeni Revize Etmek

KÜRESEL GÜNEY VE KÜRESEL BATI REKABETİ

1. TEMEL ÖNERMELER:

21. Yüzyılın ilk çeyreğinin sonunda, "Küresel Güney" ve "Küresel Batı" arasındaki ayrım, basit bir gelişmişlik göstergesi olmaktan çıkarak, çok kutuplu bir dünya düzeninin temel çatışma eksenine dönüşmüştür.

- **Küresel Batı (Kuzey):** ABD liderliğinde, NATO ve G7 merkezli, liberal demokratik değerler ve mevcut Bretton Woods (IMF/Dünya Bankası) finansal sistemini koruma motivasyonu ile hareket eden bloktur.
- **Küresel Güney:** Çin ve Hindistan'ın sürükleyici güç olduğu; BRICS+ ve Şanghay İş Birliği Örgütü (ŞİÖ) gibi yapılar üzerinden temsil edilen, sömürgecilik sonrası tarihsel bilinci ve ekonomik egemenlik talebini ön plana çıkaran geniş koalisyonudur.

Bu hafta söz konusu iki blok arasındaki gerilimin sadece bir "ticaret savaşı" olmadığını, sistemik bir **paradigma savaşı** olduğunu yönündeki değerlendirmemizi derinleştirmeye çalışacağız.

2. JEOPOLİTİK VE ASKERİ KIRILMA HATLARI

2.1. Kurumsal Rekabet: NATO/G7 vs. ŞİÖ/BRICS+

Küresel Batı, güvenliğini NATO üzerinden konsolide ederken; Küresel Güney, askeri iş birliğinden ziyade ekonomik ve siyasi bir alternatif olan BRICS+ ve güvenlik odaklı ŞİÖ ile kurumsallaşmaktadır. 2024-2025 döneminde BRICS+'ın genişlemesi (İran, Mısır, Etiyopya, BAE), bloğun küresel petrol üretiminin %40'ından fazlasını kontrol etmesini sağlamıştır.

2.2. Kaynak ve Koridor Savaşları

- **Enerji Geçişi ve Kritik Mineraller:** Lityum, kobalt ve nadir toprak elementleri üzerinde Çin'in kurduğu hakimiyet, Batı'nın ticari "yeşil dönüşüm" hedefleri için stratejik bir tehdit oluşturmaktadır.
- **Kuşak ve Yol vs. IMEC:** Çin'in Kuşak ve Yol Girişimi'ne karşı ABD'nin Hindistan-Ortadoğu-Avrupa Koridoru (IMEC) projesi, küresel ticaret yolları üzerinde bir satranç oyununa dönüşmüştür.

3. EKONOMİK VE TEKNOLOJİK ÇATIŞMA ALANLARI

3.1. Finansal Silahlanma: De-dolarizasyon

ABD dolarının bir yaptırım aracı olarak kullanılması, Küresel Güney ülkelerinde yerel para birimleriyle ticaret eğilimini tetiklemiştir. Çin'in CIPS (Cross-Border Interbank Payment System) sistemi ve BRICS+ ülkelerinin ortak bir dijital para birimi arayışı, doların "rezerv para" statüsüne yönelik en ciddi meydan okumadır.

3.2. Teknolojik Hegemonya ve "Big Tech"

- **Yapay Zekâ ve Çip Savaşları:** ABD'nin gelişmiş yarı iletken ihracatına getirdiği kısıtlamalar, Çin'in kendi yerli üretim kapasitesini hızlandırmasına yol açmıştır.
- **Dijital Egemenlik:** Veri mülkiyeti ve platform yönetimi konularında, Batılı teknoloji devlerine (Big Tech) karşı Küresel Güney'in devlet kontrolündeki modelleri (WeChat, TikTok vb.) dijital bir demir perde örmektedir.

4. İRAN SAVAŞI:

İran, Küresel Güney ve Batı arasındaki çatışmanın en somut laboratuvarıdır.

- **Küresel Batı Perspektifi:** İran, nükleer programı ve bölgesel vekil güçleri aracılığıyla "kurallara dayalı dünya düzenini" ve enerji güvenliğini tehdit eden bir aktördür.
- **Küresel Güney Perspektifi:** İran, BRICS+ ve ŞİÖ üyeliği ile Batı yaptırımlarına karşı "ekonomik direnç" modelinin bir parçasıdır. Çin ile yaptığı 25 yıllık stratejik iş birliği anlaşması, İran'ı Küresel Güney'in enerji deposu ve jeostratejik ileri karakolu haline getirmiştir.

İRAN VAKA ANALİZİ: KÜRESEL GÜNEY VE KÜRESEL BATI ÇATIŞMASI

Küresel Güney terimi coğrafi güneyden ziyade tarihsel, ekonomik ve politik eşitsizliklere işaret eder. Afrika, Latin Amerika, Karayipler, Orta Doğu ve Asya'nın büyük bölümü (Hindistan, Çin dâhil) bu gruba girer. Bu ülkeler genellikle düşük veya orta gelir düzeyinde, sanayileşmeyi tamamlamaya çalışmakta ve uluslararası kararlarda daha fazla temsil hakkı talep etmektedir. "Küresel Güney" kavramı, soğuk savaş dönemindeki hiyerarşik "Üçüncü Dünya" teriminin yerine geçmiş; kolonileşme mirası paylaşan ve mevcut düzenden farklı bir bakış açısı geliştiren devletleri içerir. Örneğin, Çin ve Hindistan gibi görece olarak güçlü ekonomiler de Batı (Kuzey Amerika, Batı Avrupa) dışında kaldıkları için bu kategoriye dâhil edilmekte ve dünya düzenini kendi çıkarları yönünde dönüştürme iddiası taşıdıkları düşünülmektedir. **Küresel Batı** kavramı ise genellikle "Gelişmiş Ülkeler" veya "Küresel Kuzey" ile eşanlamlıdır. ABD, Kanada, Batı Avrupa ülkeleri ile Japonya, Güney Kore, Avustralya, Yeni Zelanda ve İsrail gibi devletleri kapsar. Bu ülkeler yüksek gelir düzeyi, ileri teknolojik altyapı, güçlü demokratik kurumlar ve uluslararası ekonomik-siyasi sistemde belirleyici güç olarak tanımlanır. Coğrafi güneyde yer alan Avustralya ve Yeni Zelanda bile sosyo-ekonomik

yapıları nedeniyle “Küresel Batı/Kuzey” içinde sayılır. Kısaca, Küresel Batı güçlü sanayileşmiş ekonomiler ve hegemonik aktörlerin (ör. NATO) oluşturduğu bloğu, Küresel Güney ise sömürgecilik miraslı veya gelişmekte olan ülkeler topluluğunu ifade eder.

- **Kapsam: Küresel Güney** – Afrika, Latin Amerika, Asya’nın çoğu (Hindistan, Çin vb.), Orta Doğu. **Küresel Batı** – ABD, Kanada, Batı Avrupa, Japonya, Güney Kore, Avustralya, Yeni Zelanda, İsrail.
- **Özellikler: Güney:** düşük/orta gelir, büyüme çabası, dışa bağımlılık, Batı-merkezli düzenden daha fazla hak talebi. **Batı:** yüksek gelir, ileri sanayi/teknoloji, küresel kurumlarda liderlik.
- **Köken:** “Üçüncü Dünya” teriminin yerini alan Küresel Güney, çok taraflı iş birliği ve bağımsız kimliği vurgular.

Küresel Güney’in varlığı, özellikle Batı merkezli güç dengesi açısından önemlidir. Bu ülkelerin artan özerklik arayışları ve alternatif ittifak kurma çabaları, mevcut ABD-AB eksenli düzeni rahatsız etmektedir. Örneğin, Çin ve Rusya’nın Afrika, Latin Amerika ve Orta Asya’daki nüfuzu Küresel Güney ülkelerinin Batı’ya karşı güç arayışını pekiştirmektedir.

BLOKLAR ARASI ÇATIŞMA DİNAMİKLERİ

21. Yüzyılda iki “blok” arasındaki gerilim birçok alanda kendini gösteriyor. Aşağıdaki başlıklar, bu dinamiklerin öne çıkan unsurlarını özetlemektedir:

- **ABD-Çin Rekabeti:** Gerek ekonomik gerek askeri alanda Doğu-Batı eksenindeki ana rekabet ABD ve Çin arasındadır. Ticaret savaşları, teknoloji ambargoları ve silahlanma yarışıyla Çin, küresel sistemde daha fazla söz sahibi olmaya çalışıyor. Örneğin 2013’te başlatılan Çin’in Kuşak ve Yol Girişimi (BRI), Çin mallarının Avrupa’ya ulaşması için alternatif kara, demir yolu ve deniz koridorları inşa ediyor. ABD başta olmak üzere Batılı ülkeler, BRI’nin “koridor”larında kontrolü ele geçirmek için Hindistan-Orta Doğu-Avrupa Koridoru (IMEC) ve Türkiye’nin öncülüğündeki Orta Koridor gibi projeleri destekliyor. Bu doğrultuda, ABD ve Çin arasında Koridor Savaşları olarak nitelendirilen bir stratejik rekabet yaşanıyor: Çin Avrupa’ya yönelik beş ana güzergâh üzerinden ticaret yapmayı planlarken; ABD, Güney Asya ve Ortadoğu üzerinden yeni hatlar açmayı teşvik ediyor.
- **NATO ve ŞİÖ Ekseni:** Küresel Batı bloğunu ABD liderliğindeki NATO ve AB gibi ittifaklar temsil ederken, Küresel Güney’e yakın bir eksen Şanghay İşbirliği Örgütü (Çin, Rusya, Hindistan, Pakistan, Orta Asya ülkeleri vb.) ile genişleyen BRICS bloku tarafından temsil edilmektedir. NATO, Ukrayna ve İttifak dışı bölgelerde askeri varlığını sürdürürken, ŞİÖ ortak askeri tatbikatlar ve enerji-pipelin projeleriyle bölgesel güvenlik işbirliğini güçlendiriyor. Örneğin Rusya, Ukrayna savaşında NATO’ya karşı direnme stratejisini ŞİÖ ve BRICS üyelerinin desteğini kullanarak sürdürüyor. BRICS’in (Brezilya, Rusya, Hindistan, Çin, Güney Afrika) 2024’te Suudi Arabistan, Birleşik Arap Emirlikleri, İran, Mısır’ı davet etmesi, Batı’ya alternatif ekonomik-diplomatik bir eksen inşa etme girişimi olarak değerlendiriliyor. Bu kapsamda, BRICS+ üyeleri ikili ticaretlerinde dolara bağımlılığı azaltmayı ve daha adil bir finansal sistem kurmayı hedefliyor.
- **Enerji ve Kaynak Savaşları:** Petrol, doğalgaz ve kritik mineraller stratejik önemi taşıyor. Örneğin Rusya-Ukrayna savaşı bir anlamda enerji savaşıdır; Rus gaz akışını kontrol ederek Batı’ya baskı yapılmış, Avrupa da ABD’den sıvılaştırılmış doğal gaz ithalatını artırmıştır. Küresel Güney’deki büyük petrol sahaları (Orta Doğu, Latin Amerika, Afrika) üzerinde Batılı ve Çinli şirketler arasında nüfuz mücadelesi sürüyor. Örneğin İran’ın yüklü petrol rezervleri, ABD-İsrail bloğu ile İran arasında bir çatışma odağı haline gelmiştir. Ayrıca nadir toprak elementleri (NTE) gibi yüksek teknoloji hammaddeleri de gerginlik kaynağıdır: Çin, dünya NTE rezervlerinin yaklaşık yüzde 49’unu kontrol ediyor ve üretimin yüzde 69’unu sağlıyor. Bu durum, temiz enerji ve savunma sanayi için gerekli bu minerallerde Çin’e bağımlılığı artırmakta ve ABD-Çin rekabetinde önemli bir koz sağlamaktadır.
- **Koridor Savaşları:** Ticaret yolları ve enerji nakil hatlarının güvenliği, büyük güçler için kritik öncelik taşıyor. Güvenli lojistik koridorlarına hâkim olan ülkeler küresel rekabette avantaj elde ediyor. Örneğin Arktik’te buzulların erimesi, Rusya ile Batı arasında yeni deniz ulaşım koridoru savaşı başlatmıştır. Benzer şekilde Hürmüz, Süveyş ve Malakka Boğazı gibi kritik suyolları üzerinde hakimiyet rekabeti devam ediyor. Türkiye-İran-Körfez üzerinden uzanan “Kalkınma Yolu” ve Azerbaycan-Ermenistan koridorları gibi yeni projeler, bu bölgelerdeki ticari aktörler arasında rekabeti kızıştırıyor.
- **Teknoloji Rekabeti ve Büyük Teknoloji (Big Tech):** ABD ve Çin, yapay zekâdan yarı iletkenlere kadar stratejik teknolojilerde karşı karşıya. ABD, 2026’da Çin’e yüksek performanslı GPU’ların dolaylı ihracatını engelleyecek yeni kısıtlamalar getirdi; bu, Çinli firmaların yapay zekâ ve askeri kapasitelerini sınırlamayı amaçlıyor. Buna karşılık Çin, dışa bağımlılığı azaltmak için devlet destekli çip fonlarıyla yerli üreticilere milyarlarca dolarlık teşvik sağlıyor. Bu rekabet, yalnızca iki ülkeyi değil, küresel tedarik zincirlerini de etkiliyor. Batılı teknoloji devleri, artan jeopolitik riskler nedeniyle üretimlerini Çin dışına; örneğin Güneydoğu Asya ve Hindistan’a kaydırıyor. Dolayısıyla Big Tech şirketleri, hem ekonomik güç hem veri altyapısı kontrolü sağlayarak iki blok arasındaki gücü şekillendiren araçlar haline geliyor.

- **Finans ve Dolarizasyon:** Uluslararası para sistemi de bir çatışma alanına dönüşmüş durumda. BRICS ve işbirlikçiler, ABD doları yerine yeni ödeme araçları veya ortak para birimleri geliştirmeye çalışıyor. Örneğin BRICS+ ülkeleri ikili ticarete dolardan vazgeçerek alternatif bir sistem kurmayı tartışıyorlar. Ancak ABD doları hâlâ küresel rezervlerin yaklaşık yüzde 59'unu teşkil ediyor ve kapsamlı bir de-dolarizasyon uzun yıllar alacak. ABD, buna karşılık yaptırımlar ve tarifelerle doları korumayı gündemine alıyor.

MEVCUT VE MUHTEMEL ÇATIŞMA ALANLARI

Günümüzde iki blok arasındaki gerilim, çeşitli coğrafyalarda farklı boyutlarda kendini gösteriyor. Bazı öne çıkan alanlar şunlardır:

- **Ukrayna ve Avrupa:** 2022'de başlayan Rusya-Ukrayna savaşı, NATO ile Rusya arasında doğrudan bir çatışma olarak yorumlanmaktadır. Avrupa'daki enerji arz güvenliği, NATO'nun doğu kanadının güçlendirilmesi ve AB-Rusya yaptırımları bu çatışmayı tetikleyen unsurlardır. Dolaylı olarak Çin de Kuzey Akım ve diğer enerji projeleri üzerinden etki alanını genişletmeye çalışıyor.
- **Orta Doğu ve Hürmüz Koridoru:** İsrail-Filistin, Suriye, Yemen gibi iç savaşlar ve İran ile Batı eksenindeki gerilimler, bölgeyi istikrarsızlaştırıyor. Özellikle İran'a karşı ABD-İsrail ekseninin abluka stratejileri (Hürmüz Boğazı'nda denetim) ve İran'ın bölgesel vekâlet savaşları, petrol arzını global düzeyde tehdit ediyor. Bu durum, Basra Körfezi petrolünün güvenliği üzerinden geniş bir çatışma potansiyeli yaratıyor.
- **Hint-Pasifik:** Çin'in Güney Çin Denizi'ndeki yayılcı adımları, Tayvan'a yönelik tehditleri ve ABD destekli Hint-Pasifik girişimleri (Quad, AUKUS) silahlı rekabeti körüklüyor. Bu bölgede deniz yolları ile karşılıklı askeri yapılanmaların artması, çatışma riskini besliyor.
- **Afrika ve Asya:** Afrika'da Sahel bölgesindeki iç savaşlar, nüfuz için Çin-Rusya-Batı çekişmesini beraberinde getiriyor. Kongo'da maden kaynakları, Sudan'da petrol, Nijerya'da enerji ve terörle mücadele konuları Batı ile Rusya/Çin arasında dolaylı çatışmalar oluşturuyor. Asya'da Kore yarımadası ve Himalaya sınır anlaşmazlıkları (Hindistan-Çin) bölgesel güvenliği tehdit ediyor.
- **Küresel Eşitsizlik ve İdeoloji:** Gelişmekte olan ülkelerde artan gelir eşitsizliği, iklim krizi, göç gibi sorunlar, Batı merkezli kapitalist-demokratik modele karşı tepki oluşturuyor. Özellikle Bağlantısızlar Hareketi içindeki ülkeler (Hindistan, Nijerya, Endonezya vb.) çoğu çatışmada silahlı müdahaleden kaçınıyor ancak **çok taraflılık** ve **NIEO** (New International Economic Order-Yeni Uluslararası Ekonomik Düzen), benzeri reform talepleriyle Yeni Düzen arayışında birleşebiliyorlar. Bu siyasal-ideolojik rekabet de dolaylı bir çatışma alanıdır.

TEKNOLOJİ, FİNANS VE GELECEK PROJEKSİYONLARI

Gelecekteki çatışma potansiyeli büyük ölçüde şu gelişmelere bağlı olacaktır:

- **Teknoloji Ayrışması:** Yapay zekâ, kuantum bilişim, telekomünikasyon (5G/6G) gibi teknolojilerdeki rekabet, ülkeleri bloklara hizalayabilir. Örneğin, Pekin'in "kendine yeterlilik" stratejisi ile ABD'nin küresel teknoloji tedarik zincirlerinde liderlik mücadelesi derinleşiyor. Bu, sanayi donanımlarında coğrafi bölgeleşme ve çatışma riskini artırıyor.
- **Enerji Dönüşümü:** Yenilenebilir enerjiye geçiş, kritik minerallere olan talebi yükseltiyor. Bu minerallerin maden yatakları (Lityum, kobalt, nadir toprak elementleri) çoğunlukla Küresel Güney'de bulunuyor. Burada yaşanacak rekabet hem çevresel hem de jeopolitik gerilime dönüşebilir. Örneğin Afrika ve Latin Amerika'daki pil hammaddeleri üzerinde Çin, Batılı şirketler ve yerel yönetimler arasında yeni anlaşmazlıklar ortaya çıkabilir.
- **Para ve Ticaret Sistemleri:** Dijital para birimleri (CBDC, kripto) ve yeni ödeme platformları (BRICS Pay gibi) doları daha da zayıflatabilir. Çok kutuplu ticaret anlayışı, tedarik zincirlerinde bloklaşma eğilimleri devam ederse, küresel ekonomik krizler kaçınılmaz olabilir. Doların giderek daha çok baskı altında kalması, ABD'nin tepkisini de sertleştirebilir.
- **Jeopolitik Kaynak Paylaşımı:** Su (Nehirler, Akarsular), gıda güvenliği, nadir mineraller gibi kaynaklar için bölgesel çatışmalar yoğunlaşabilir. Örneğin Nil Nehri'ndeki Etiyopya-Sudan-Mısır gerilimi ya da Orta Asya'daki su ve enerji uyumsuzlukları, küresel güçlerin müdahalesini tetikleyebilir.
- **Küresel İttifaklar:** NATO'nun Balkanlar ve Baltıklar gibi yeni çatışma bölgelerine genişlemesi, ŞİÖ'nün Orta Asya'daki etkinliğini artırması beklenebilir. BRICS genişlemesiyle birlikte, Orta Doğu'nun önemli ülkeleri (Suudi Arabistan, İran vb.) Batı'ya alternatif ekonomi-kültürel ağlara entegre edilecektir. Bunun sonucunda çok kutuplu bir dünya yapısı iyice belirginleşecek, bloklar arası sınırlar netleşebilecektir.

ABD/İSRAİL-İRAN SAVAŞI BU YÜZLEŞMENİN NERESİNDE?

İran ile ABD/İsrail ekseninde patlak veren çatışma, yukarıdaki eğilimleri kesişim halinde yansıtan bir vakadır. **ABD-İran savaşı artık sadece bölgesel değil, gelecekteki dünya düzeninin sınavıdır.** Çatışma ekonomik, kimliksel ve jeopolitik üç katmanı bir arada barındırmaktadır. ABD stratejisi, doğrudan büyük bir savaş yerine İran

limanlarına deniz ablukası uygulamak ve ekonomik baskıyı arttırmak yönündedir. Bu yolla İran'ın petrol gelirlerini kesmeyi ve siyasi iradesini zayıflatmayı hedeflemektedir. ABD bu süreçte Hürmüz Boğazı'nda İran bağlantılı gemilere müdahale ederek İran'a ağır darbe indirmeyi amaçlamıştır.

İran cephesi ise askeri üstünlüğü olmayan ABD'ye karşı **"petrol herkese ya da hiç kimseye"** stratejisi ile karşılık vermektedir. Tahran, Hürmüz Boğazı'nın stratejik önemini kullanarak küresel enerji arzını tehdit etmekte; vekil gruplar aracılığıyla gerilimi bölgesel hale getirmektedir. Bu durum, küresel ekonominin adeta bir savaş sahnesine dönme riski taşımaktadır. Çin cephesinde ise bu kriz uzun vadeli politik avantaj olarak görülmektedir. İran savaşı ve Hürmüz Boğazı'nın kapanması, Pekin'i Kuzey Afrika'daki enerji projelerini hızlandırmaya zorladı. Örneğin Cezayir'deki dev projeler ve Mısır'daki sanayi yatırımları, Çin'in Akdeniz kıyısında bir alternatif enerji koridoru kurma çabasının parçasıdır. Çin, ABD'nin dikkatini Asya dışına çekilen bir krizden ziyade küresel ekonomik istikrarı tehdit eden uzun süreli bir rekabete dönüştürmeyi de hesaplamaktadır.

Şu ana kadar çatışma, **üç güç yönetimi modelinin** çarpışmasını ortaya koymaktadır: Amerikan modelinin kontrol ve baskı araçları, İran'ın direniş ve kaosa dayalı stratejisi ile Çin'in "bekle-gör" yaklaşımı. Çin, ne tamamen İran'a baskı yapmak ne de açıkça Batı'yı desteklemek yerine, ateşkesi destekleyerek rolünü dikkatli kullanmaktadır. Bu süreç, Küresel Güney'in genel konumunu güçlendirmiş; bölgesel güçler Türkiye, Pakistan gibi arabuluculuk imkânı bulmuştur. **En tehlikeli senaryo**, büyük güçlerin (Körfez ülkeleri veya Çin gibi) doğrudan müdahalesiyle çatışmanın uluslararası düzeyde yayılmasıdır. Bu bağlamda, şu an en muhtemel sonuç ne ABD'nin açık zaferi ne de İran'ın çöküşü; aksine uluslararası ekonomi üzerindeki baskıyı artıran, düşük yoğunluklu ama coğrafi olarak genişleyen bir gerilim ve krizin devamıdır.

Kısa Vadeli Riskler (2026-2030)

- **İkili Yapılanma:** Dünyanın, Soğuk Savaş benzeri ancak bu kez ideolojik değil, **teknolojik ve finansal standartlar** üzerinden ikiye bölünmesi beklenmektedir.
- **Ticaret Savaşları 2.0:** GSYH bazında BRICS+'ın G7'yi yakalaması veya geçmesiyle (SGP bazında zaten geçmiştir), korumacı politikaların artacağı öngörülmektedir.

Gelecek Projeksiyonu

1. **Doların Payında Tedrici Azalma:** Tam bir çöküş beklenmese de, emtia ticaretinde yerel paraların payı artacaktır.
2. **Parçalı İnternet (Splinternet):** Batı ve Güney'in farklı veri hukukuna ve teknolojik ekosistemlere sahip olması kaçınılmazdır.
3. **Vekalet Savaşlarının Kayması:** Çatışmaların "fiziksel sınırlardan" "dijital altyapılara ve kritik hammadde bölgelerine" (Afrika ve Güney Amerika gibi) kayması muhtemeldir.

Sonuç olarak; Küresel Batı statükoyu korumaya çalışırken, Küresel Güney bu statükoyu revize etmek istemektedir. Çatışma potansiyeli, tarafların birbirine olan ekonomik bağımlılığı nedeniyle topyekûn bir savaştan ziyade, teknoloji ve finans üzerinden yürütülen bir **yüksek yoğunluklu rekabet** şeklinde tezahür edeceği değerlendirilmektedir.

